Ο διανοητικός χειρισμός στις Σέκτες (Μοναχός π. Αρσένιος Βλιαγκόφτης, Δρ. Θεολογίας – Πτ. Φιλοσοφίας)

Categories : ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Date : 24 Ιουλίου, 2017

Εἰσήγηση πού πραγματοποιήθηκε τόν Φεβρουάριο 2017, σέ Ἐκπαιδευτική Ἡμερίδα τῆς Π.Ε.Γ.

Ἄς ἀκούσουμε τή μαρτυρία μιᾶς κοπέλας πού πέρασε ἀπό μία σέκτα. Ἀποτελεῖ, νομίζω, τήν καλύτερη εἰσαγωγή στό θέμα μας, ἀλλά συγχρόνως καί μία καλή σύνοψή του: «*Ἐκεῖ λοιπόν* [στήν ὀργάνωση] *ἔτυχα θερμῆς ὑποδοχῆς. Πολύ γρήγορα ἀνοίξαμε μία συζήτηση γιά τήν κατάσταση τοῦ Κόσμου καί τί σκεπτόταν ὁ Θεός γι' αὐτό. Μέ πολύ γρήγορο ρυθμό ἔγιναν αἰτία νά γεννηθεῖ μέσα μου ἕνα συναίσθημα ἐνοχῆς καί μέ ἔκαναν νά καταλάβω ὅτι ἡ διδασκαλία τῆς "δικῆς τους Βίβλου" θά μοῦ ἔδινε τή δυνατότητα νά τά δῶ ὅλα καθαρά καί θά μοῦ ἔδειχνε τό δρόμο πού ἔπρεπε νά ἀκολουθήσω προκειμένου νά φτιάξω ἀφ' ἑνός μέν τόν ἑαυτό μου ἀφ' ἑτέρου δέ νά συμβάλω στήν ἀποκατάσταση τοῦ κόσμου. Παρακολούθησα λοιπόν αὐτή τή*

διδασκαλία, κατά τή διάρκεια τῆς ὁποίας ἀποκοιμήθηκα πολλές φορές (οἱ συνεδρίες διαρκοῦσαν περισσότερο ἀπό τρεῖς ὧρες χωρίς διακοπή). Ἀπό τή στιγμή πού δέν ἀντιδροῦσα, ὅπως αὐτοί θά ἤθελαν, ἀνέφεραν τόν Σατανᾶ καί ἐγώ ὄφειλα νά ἀναγνωρίσω τά λάθη μου. Πέρασα τρία Σαββατοκύριακα στό κέντρο τοῦ ἐνδογματισμοῦ (δηλ. στόν χῶρο τῆς σέκτας) δίχως νά μπορῶ νά φέρω καμία ἀντίσταση καί δυσπιστοῦσα στό πῶς ἦταν δυνατόν νά μή μπορῶ νά ἐξηγήσω τήν συμπεριφορά μου. Ἤμουνα δυστυχισμένη καί δέν κοιτοῦσα πλέον νά ἐγκαταλείψω τή σέκτα, ἐνῶ κανείς δέν μέ ἐμπόδιζε. Οἱ μακρόσυρτοι διάλογοι καί τά γεμάτα θέρμη τραγούδια γυρνοῦσαν πάντα γύρω ἀπό θέματα δίχως νόημα. Μέ πίεσαν νά πάρω τήν ἀπόφαση, προκειμένου νά ἀγγίξω τήν τελειότητα, νά κάνω "μικρές θυσίες", ὅπως νά ἐγκαταλείψω τόν ἄνδρα μου καί τά παιδιά μου ἤ νά κάνω δωρεά στή σέκτα τά περιουσιακά μου στοιχεῖα. Στό τέλος τοῦ τρίτου Σαββατοκύριακου ἤμουν πλέον ἕτοιμη γι' αὐτές τίς θυσίες. Ἀγνοοῦσα αὐτό πού θά μοῦ ἔκαναν καί ἐπίσης ἀγνοοῦσα τόν τρόπο πού θά ἔφθανα ἐκεῖ πού ἔλεγαν. Ὅπως καί νά ἔχουν τά πράγματα, αὐτό πού αἰσθανόμουνα εἶναι ὅτι κατά τήν διάρκεια πού βρισκόμουν μέσα στή σέκτα εἶχα κενά χρόνου. Προσπαθοῦσα νά θυμηθῶ ἀλλά δέν τά κατάφερνα. Αὐτές οἱ προσπάθειες προκειμένου νά θυμηθῶ μοῦ εἶναι πολύ δυσάρεστες καί σιχαίνομαι νά μπῶ πάλι μέσα στή θύμηση αὐτοῦ τοῦ ἐφιάλτη.»Ἐν τῷ μεταξύ θυμᾶμαι ὅτι, ὅπως ἕνας ἀσθενής ἐμπιστεύεται τόν γιατρό του καί παίρνει τά φάρμακα πού τοῦ γράφει, ἔτσι καί ἐγώ ἔπρεπε ἐξ ἴσου νά ἐμπιστεύομαι τόν ἡγέτη καί νά ὑποτάσσομαι στή στέρηση φαγητοῦ, στόν διαλογισμό (Meditation), στήν ἔλλειψη ὕπνου, καταστάσεις τίς ὁποῖες οἱ ὀπαδοί δέχονταν μέσω ὑποβολῆς καί ὄχι ἐπιβολῆς. Αὐτό ἦταν κάτι πού ἔδινε τή δυνατότητα στούς ἡγέτες νά λένε ὅτι κάθε ὀπαδός εἶναι ἐλεύθερος.

»Κάτω ἀπό κάποιες εὐνοϊκές συγκυρίες εἶπα ἕνα ΑΝΤΙΟ στή σέκτα, κάτι πού μέ ἔκανε νά μή ξαναγυρίσω ποτέ ἐκεῖ. Μοῦ πῆρε ὅμως περισσότερο ἀπό 2 χρόνια, προκειμένου νά ἀπαλλαγῶ ἀπό αὐτόν τόν τρομερό ἐγκλωβισμό, ὁ ὁποῖος μέ ἔκανε νά μετράω καί νά ξαναμετράω μία-μία τίς πράξεις μου καί νά ἀναρωτιέμαι ἄν ἔκανα καλά ἤ ἄσχημα»[2].

Αὐτά καταθέτει ἡ J. M., πρώην θύμα σέκτας.

Αὐτά πού ἀκούσαμε μᾶς δίνουν μιά καλή εἰκόνα τοῦ φαινομένου τῆς διανοητικῆς χειραγώγησης, στό ὁποῖο θά ἀναφερθοῦμε.

Οἱ ὅροι **διανοητική χειραγώγηση** (manipulation mentale στά γαλλικά), **καταναγκαστική πειθώ** (coercive persuasion στά ἀγγλικά) καί **προγραμματισμός** (programmation στά γαλλικά) πού θά χρησιμοποιηθοῦν στή συνέχεια, θά θεωρηθοῦν ὡς σχεδόν ταυτόσημοι. Πρόκειται γι' αὐτό πού πιό ἁπλά ὀνομάζεται **πλύση ἐγκεφάλου** (Brain washing στά ἀγγλικά) ἤ **ἔλεγχος τοῦ νοῦ** (mind control). Χρησιμοποιεῖται καί ὁ ὅρος **ἀναμόρφωση τῆς σκέψης**, ὁ ὁποῖος ὅμως εἶναι πιό οὐδέτερος καί δέν ἀφήνει νά φανεῖ ἡ ἀνήθικη καί παράνομη διάσταση

τῶν μεθόδων αὐτῶν.

Σύμφωνα μέ τήν κλινική ψυχολόγο καί καθηγήτρια στό Πανεπιστήμιο Μπέρκλεϋ τῆς Καλιφόρνια (Η.Π.Α.) Margaret Thaler-Singer, πρωτοπόρο ἤδη ἀπό τή δεκαετία τοῦ '60 στή μελέτη τοῦ φαινομένου αὐτοῦ, ὅπως καί τῶν σεκτῶν γενικότερα:

«Ἕνα πρόγραμμα καταναγκαστικῆς πειθοῦς (coersive persuasion) εἶναι μία τεχνική ἀλλαγῆς συμπεριφορᾶς, ἡ ὁποία ἐπιβάλλεται γιά νά προκαλέσει τήν «μάθηση» καί τήν υἱοθέτηση ἑνός πακέτου συμπεριφορᾶς ἤ μιᾶς ἰδεολογίας κάτω ἀπό ὁρισμένες περιστάσεις. Ξεχωρίζει ἀπό ἄλλες μορφές ἤπιας κοινωνικῆς ἐκμάθησης ἤ εἰρηνικῆς πειθοῦς ἀπό τίς συνθῆκες κάτω ἀπό τίς ὁποῖες ἐνορχηστρώνεται καί ἀπό τίς τεχνικές ἐκμετάλλευσης τοῦ προσώπου καί τοῦ περιβάλλοντός του, πού χρησιμοποιοῦνται γιά νά καταπιέσουν συγκεκριμένες συμπεριφορές καί νά διαμορφώσουν ἄλλες. Μέ τήν πάροδο τοῦ χρόνου **ἡ καταναγκαστική πειθώ, μπορεῖ νά γίνει περισσότερο ἀποτελεσματική ἀπό τόν πόνο, τά βασανιστήρια, τά ναρκωτικά καί τήν χρήση φυσικῆς βίας καί νομικῶν ἀπειλῶν**».

Καί συνεχίζει ἡ καθηγήτρια Singer:

«Καταναγκαστικά ψυχολογικά συστήματα [ἤ καταναγκαστική πειθώ], εἶναι προγράμματα ἀλλαγῆς συμπεριφορᾶς πού χρησιμοποιοῦν ψυχολογικές δυνάμεις μέ καταναγκαστικό τρόπο γιά νά προκαλέσουν τήν ἐκμάθηση καί υἱοθέτηση μιᾶς ἰδεολογίας ἤ ἑνός σχεδιασμένου πακέτου ἰδεῶν, πιστεύω, διαθέσεων ἤ συμπεριφορῶν. Ἡ βασική στρατηγική πού χρησιμοποιεῖται ἀπό τούς λειτουργοῦντες αὐτά τά προγράμματα εἶναι συστηματικά νά ἐπιλέγουν, νά συστηματοποιοῦν, καί νά διαχειρίζονται πολλούς διαφορετικούς τύπους καταναγκαστικῆς ἐπιρροῆς, ἀγωνίες καί τακτικές πού δημιουργοῦν στρές γιά συνεχόμενες χρονικές περιόδους. Σέ ἕνα τέτοιο πρόγραμμα τό ἀντικείμενο [δηλ. ὁ ἄνθρωπος στόν ὁποῖο ἐφαρμόζεται τό πρόγραμμα] ἀναγκάζεται νά υἱοθετήσει μιά σειρά ἀπό μικρά «ἀόρατα» βήματα. Κάθε μικρό βῆμα εἶναι σχεδιασμένο νά εἶναι ἀρκετά μικρό, ὥστε τά ἀντικείμενα [οἱ ἄνθρωποι] νά μήν παρατηρήσουν τίς ἀλλαγές στούς ἑαυτούς τους ἡ νά μήν ἀναγνωρί-σουν τήν καταναγκαστική φύση τῶν διαδικασιῶν πού χρησιμοποιοῦνται. Τά ἀντικείμενα αὐτῶν τῶν τακτικῶν [δηλ. οἱ ἄνθρωποι-θύματα] δέν καταλαβαίνουν τούς κρυμμένους ὀργανωτικούς σκοπούς τῶν προγραμμάτων ψυχολογικοῦ καταναγκασμοῦ μέχρις ἀρκετά ἀργότερα, καί εἶναι ζήτημα ἄν ποτέ τό καταλάβουν. Αὐτές οἱ τακτικές συνήθως ἐπιβάλλονται σέ συνθῆκες ὁμαδικές ἀπό «φίλους καί συμμάχους» τοῦ θύματος, πού ἔχουν καλές προθέσεις ἀλλά ἔχουν πλανηθεῖ. Αὐτό συγκρατεῖ τό θύμα ἀπό τό νά χρησιμοποιήσει τούς μηχανισμούς προστασίας τοῦ ἐγώ, πού συνήθως χρησιμοποιεῖ τό ἄτομο σέ ἀνταγωνιστικές καταστάσεις.

»Ἡ καταναγκαστική ψυχολογική ἐπιρροή αὐτῶν τῶν προγραμμάτων σκοπεύει νά ὑπερκεράσει τίς ἱκανότητες κριτικῆς σκέψης τοῦ ἀτόμου καί τήν ἐλεύθερη θέλησή

του καί νά ἀπομακρυνθεῖ ἀπό ὁποιαδήποτε ἔνσταση, πού τοῦ ὑπαγορεύει ἡ σκέψη καί ἡ λογική του. Τά θύματα σταδιακά χάνουν τήν ἱκανότητά τους νά πάρουν ἀποφάσεις ἐλεύθερα καί νά ἀσκοῦν ἐνσυνείδητο ἔλεγχο. Ἡ κριτική σκέψη, ἄμυνες, ἐνσυνείδητες διαδικασίες, ἀξίες, ἰδέες, συμπεριφορές, ἐπαφές καί ἡ λογική ἱκανότητα ὑποσκελίζονται».

Ὁ Commandant J. P. Morin, ταγματάρχης τῆς γαλλικῆς ἀστυνομίας, ἀπό τούς πρώτους πού ἀσχολήθηκαν στή Γαλλία καί παγκοσμίως μέ τό «σεκτικό φαινόμενο» καί εἰδικότερα μέ τήν ὑποδούλωση ἀνθρώπων στίς σέκτες μέσω τῆς διανοητικῆς χειραγώγησης, εἶναι πολύ ξεκάθαρος στίς τοποθετήσεις του. Θεωρεῖ ὅτι **ἡ διανοητική χειραγώγηση γίνεται στίς μεγάλες καταναγκαστικές σέκτες μέσω τῆς ὕπνωσης καί τῆς αὐτοὕπνωσης στή συνέχεια.** Ἄς ἀκούσουμε τί γράφει στό κλασσικό βιβλίο του Sectarus. Le violeur de consience: «Ὁ Προγραμματισμός τοῦ ἀνθρώπου ἔχει σάν ἀποτέλεσμα νά τόν κάνει νά χάσει τήν αὐτονομία τῆς συνείδησής του μέ τέτοιο τρόπο ὥστε νά ἐξαφανιστεῖ κάθε πρωτοβουλία του προκειμένου νά ἐκπληρωθεῖ μία ὁλόκληρη σειρά διατεταγμένων καί διαμορφωμένων ἐνεργειῶν. Αὐτός ὁ διανοητικός χειρισμός ἐπιτυγχάνεται μέ ὑποβολή μέσω ὑπνωτισμοῦ καί στή συνέχεια ἀσκεῖται ψυχολογική βία.

»Ἡ ὑποβολή πραγματοποιεῖται ὅταν μία πράξη ἔχει γίνει ἤ ὅταν μία ἰδέα ἔχει γίνει ἀποδεκτή ὑπό τήν ἐπήρεια ἑνός προσώπου, χωρίς τό ἄτομο στό ὁποῖο ἀσκήθηκε ἡ ὑποβολή νά ἔχει συνείδηση αὐτῆς τῆς ἐπήρειας. [...]

»Ἡ ἱκανότητα στήν ὑποβολή εἶναι ἡ κατάσταση μέσα ἀπό τήν ὁποία τό ἄτομο δέχεται ἰδέες καί γεγονότα καί τά πραγματοποιεῖ δίχως νά παρεμβάλει οὐδεμία ἔννοια κριτικῆς. Πιστεύει σέ ὅ,τι τοῦ λένε δίχως νά ψάξει γιά τήν ὀρθότητα τῶν ὅσων λέγονται. Ἡ συγκινησιακή ὑποβολή δρᾶ ἐπάνω σέ ὅλους σχεδόν τούς ἀνθρώπους καί σέ διαφορετικές βαθμίδες. Σέ ἄτομα ἰδιαίτερα ἐπιδεκτικά ἐπιφέρει μέ ὅλη της τήν ἔνταση ὕπνο μέσω ὕπνωσης. Ἡ ὑποβολή δέν εἶναι τό μοναδικό μέσον γιά νά πετύχουμε ὕπνο μέσω τῆς ὕπνωσης. Μποροῦμε ἐξ ἴσου καλά νά τό πετύχουμε μέσω φυσικῶν καί χημικῶν μεθόδων. Κατά τή διάρκεια αὐτοῦ τοῦ ἀνεπαρκοῦς ὕπνου, ὁ ὁποῖος προκαλεῖται τεχνητά (δηλ. μέσω τῆς ὕπνωσης), παρατηροῦμε τήν **πλήρη ἐξάλειψη τῆς συνειδητῆς θέλησης** ἐνῶ ἡ ἀντανακλαστική δραστηριότητα τοῦ ἀνθρώπου παραμένει ἡ ἴδια. Ὡς ἐκ τούτου ὁ ὑπνωτισμένος ἔχει μία συμπεριφορά πλήρως διαλυμένης συνείδησης». [...]

Καί συνεχίζει ὁ Commandant J. P. Morin: «Ἀπό τή στιγμή πού ὁ ὑπνωτισμός ἐπιτυγχάνεται, ἡ συνειδητή θέληση ἐξαφανίζεται καί τό ἄτομο δέν ἐνεργεῖ πλέον παρά μόνον μέσω ἀντανακλαστικῶν. Γιά νά κάνει ἄλλες κινήσεις πρέπει νά τοῦ ὑποβάλουμε ἐντολές. Αὐτοῦ τοῦ τύπου ἡ ὑποβολή ἀντικαθιστᾶ τήν συνειδητή του θέληση. Οἱ ἐντολές αὐτές μποροῦν νά ἐκτελεστοῦν κατά τή διάρκεια τοῦ ὕπνου ἡ μετά τόν ὕπνο, ὁ ὁποῖος προεκλήθη ἀπό τήν ὕπνωση. Οἱ ἐντολές πού ἔχουν

ἐκτελεσθεῖ μετά τήν ὕπνωση, λέγονται μετά-ὑπνωτικές (post-hypnotique). [...]

»Οἱ μετά-ὑπνωτικές ἐντολές δέν ὑπερβαίνουν κατ' οὐδένα τρόπο τό ἀνώτατο χρονικό ὅριο τῶν 2 μηνῶν. Ἔχουμε ὅμως δεῖ περιπτώσεις, ἀρκετά σπάνιες βέβαια, ὅπου ἔχουν ἐκτελεστεῖ πράξεις ἀπό ἐντολές πού δόθηκαν πρίν ἕνα χρόνο. [...]

»Σύμφωνα μέ ἕνα καλά διαμορφωμένο ἐκ τῶν προτέρων πρόγραμμα, μποροῦμε νά ὑποβάλουμε στόν ὑπνωτισμένο νά εἰσέλθει σέ μία κατάσταση συστηματικῆς ὕπνωσης. Δίχως νά δίνει σημασία στήν αὐτοΰπνωση, θά μπορεῖ νά ἐνεργεῖ μέσα ἀπό ἕνα σῆμα πού θά τοῦ ἔχει δοθεῖ διά τῆς ὑποβολῆς. Αὐτό τό σῆμα, τό ὁποῖο πρέπει νά εἶναι πάντοτε τό ἴδιο, μπορεῖ νά εἶναι ὁποιασδήποτε μορφῆς. Μέ τήν ἐμφάνιση αὐτοῦ τοῦ σήματος (κινήσεις, κωδικοποιημένες λέξεις, ρυθμικοί ἦχοι κ.λπ.) καί ἀφοῦ ἔχει σημαντικά δεχθεῖ τήν ὑποβολή, τό ἄτομο ξαναβρίσκεται ἀμέσως στήν ὑπνωτική κατάσταση.

»Δεδομένου ὅτι ἡ post-hypnotique (μετά-ὑπνωτική) ὑποβολή -προκειμένου τό ἄτομο νά ἐπανα-ὑπνωτίζεται τακτικά- εἶναι ἐφικτή, δέν ὑπάρχει λόγος νά μήν σταματήσει. Προγραμματίζουμε τό ἄτομο ἔτσι ὥστε νά μπορεῖ νά προγραμματιστεῖ τελείως ἀπό μόνο του καί νά διατηρηθεῖ πάλι ἀπό μόνο του καί ἐν ἀγνοίᾳ του σέ μία συνεχῆ κατάσταση ὑποταγῆς καί ἐξάρτησης ἀπό τόν Γκουρού του, ὅπου δέν παρεμβάλλεται ἡ κρίση καί ἡ θέληση.

»Στίς μεγάλες καταναγκαστικές σέκτες, οἱ μακρόσυρτες φορτικές ὁμιλίες, πού ἐκφωνοῦνται μονότονα καί τά ἀποκοιμιστικά ἄσματα, τά ὁποῖα συχνά συνοδεύονται ἀπό κουραστικά καί καταθλιπτικά τυπικά, προκαλοῦν μιά ὁμαδική ὕπνωση.

»Ἔχουμε παρατηρήσει ὅτι ὁ ὕπνος μέσω ὕπνωσης μπορεῖ νά ἐπιτευχθεῖ καί μέ ἄλλες μεθόδους. Σήμερα αὐτή πού ἐφαρμόζεται πιό συχνά εἶναι ἡ χημική μέθοδος καί τοῦτο γιατί εἶναι ἡ πιό ἐφικτή. Οἱ χειριστές τῆς μεθόδου δίνουν στά θύματά τους ἕνα ὑπνωτικό προϊόν κάποιου εἰδικοῦ τύπου, τό ὁποῖο αὐξάνει σημαντικά τήν εὐαισθησία τους στήν ὑποβολή. Αὐτό τό εἶδος τοῦ ναρκωτικοῦ δίνει τή δυνατότητα νά «βάλουμε» ἕνα ἄτομο μέσα σέ μία ἡμισυνειδητή κατάσταση κατά τέτοιον τρόπο ὥστε αὐτό τό ἄτομο νά παραχωρεῖ τό ἀσυνείδητο στή θέληση τοῦ πειραματιστῆ. [...]

»**Στίς μεγάλες καταναγκαστικές σέκτες τό ναρκωτικό διατίθεται συχνά ἀπό τό στόμα**. Σκόνες καί σιρόπια ἀναμιγνύονται μέ μπαχαρικά γιά νά μήν ἀποκαλύπτεται ἡ γεύση τους. καί τό ἀποτέλεσμα εἶναι πολύ γρήγορο. Βλέπουμε ἄτομα πολύ ἰσορροπημένα καί εὐυπόληπτα, τά ὁποῖα δέν ἐπηρεάζονται εὔκολα, ξαφνικά νά μεταστρέφονται σέ λιγότερο ἀπό 2 ὧρες πρός μιά ἀνύπαρκτη θρησκεία, τό δόγμα τῆς ὁποίας ξεπερνάει καί τήν μεγαλύτερη φαντασίωση.

»Κατά τή διάρκεια τῆς πρώτης συνεδρίας ὕπνωσης μέ τή χρήση ναρκωτικοῦ, ὁ

χειριστής δίνει τήν ἐντολή στόν ὑπνωτισμένο νά βρίσκεται σέ κατάσταση ὕπνωσης κάθε φορά πού θά τοῦ δίνει ἕνα ἰδιαίτερο σῆμα. Τόν διατάζει νά ξεχάσει, ὅταν θά ξυπνήσει, τό γεγονός ὅτι ἔχει λάβει σῆμα. Ὅσον ἀφορᾶ τώρα στίς συνεδρίες πού θά ἀκολουθήσουν, τό σῆμα καί μόνο πού δίνει ὁ χειριστής εἶναι ἀρκετό γιά νά ἐπιφέρει ὕπνωση καί δέν εἶναι πλέον ἀπαραίτητο νά χορηγηθεῖ συμπληρωματική δόση ὑπνωτικοῦ παρασκευάσματος.

»Μέ αὐτή τή μέθοδο δίνεται, παραδείγματος χάριν, ἡ ἐντολή στόν νέο ὀπαδό νά ἐπιστρέφει στή σέκτα προκειμένου νά παρακολουθήσει σεμινάρια. Μόλις βγεῖ ἀπό τό κέντρο τοῦ ἐνδογματισμοῦ (δηλ. ἀπό τόν χῶρο τῆς σέκτας), διαπιστώνουμε ὅτι εἶναι ἐντελῶς προγραμματισμένος, προκειμένου καί ὁ ἴδιος πλέον ἀπό μόνος του νά προγραμματισθεῖ ἀλλά νά προγραμματίσει καί ἄλλους. Μόλις ἕνα ξένο πρός τή σέκτα ἄτομο προσπαθήσει νά τόν κάνει νά ἀκούσει κάτι ἄλλο, τότε μπαίνει στήν κατάσταση τῆς αὐτοὔπνωσης καί αὐθυποβάλλεται στόν δικό του ἐπαναδογματισμό.

»Τά προσηλυτισμένα ἤδη ἄτομα πού πωλοῦν ἐφημερίδες στό δρόμο πρός ὄφελος τῶν καταναγκαστικῶν σεκτῶν ἔχουν μιά πολύ χαρακτηριστική συμπεριφορά. Ἐάν κάποιος προσπαθήσει νά τούς ἀποδείξει ὅτι εἶναι θύματα καί ἔχουν γίνει ἀντικείμενο σκανδαλώδους ἐκμετάλλευσης ἑνός ἐμπόρου Γκουρού, τότε αὐτά τά ἄτομα δηλώνουν ἁπλοϊκά «ἐμεῖς προσευχόμαστε γιά σᾶς, προκειμένου νά σώσουμε τήν ταραγμένη ψυχή σας». Στή συνέχεια ἐγκαταλείπουν πολύ γρήγορα τό πεδίο δράσεώς των, ἐπαναομαδοποιοῦνται καί καταφεύγουν στό ἐσωτερικό μιᾶς ἀποθήκης προκειμένου νά συγκεντρωθοῦν γιά νά διαλογιστοῦν. Μετά ἀπό ἕνα τέταρτο βγαίνουν ἀπό ἐκεῖ γιά νά δραστηριοποιηθοῦν πάλι σάν γυρολόγοι περισσότερο τώρα ἐδραιωμένοι στίς πεποιθήσεις τους»[3].

Μέ τίς βασικές αὐτές διαπιστώσεις καί κυρίως μέ τό ὅτι ἡ διανοητική χειραγώγηση γίνεται κυρίως μέ τήν ὕπνωση συμφωνεῖ καί ὁ Dr. Marvin Galper, κλινικός ψυχολόγος στό Σάν Ντιέγκο τῆς Καλιφόρνια, ὁ ὁποῖος βοήθησε πρώην μέλη πολιτικοθρησκευτικῶν σεκτῶν, νά ἐπανέλθουν στήν κανονική ζωή. Ἐπιβεβαιώνει ὅτι οἱ σέκτες κάνουν πλύση ἐγκεφάλου στά θύματά τους χρησιμοποιώντας μεθόδους ἴδιες μέ ἐκεῖνες πού χρησιμοποιήθηκαν στή Βόρειο Κορέα στούς φυλακισμένους ἀπό τόν πόλεμο Ἀμερικανούς. Οἱ ὀπαδοί εἰσέρχονται σέ μία κατάσταση, ὅπου στή συνέχεια ὁδηγοῦνται νά ἐγκαταλείψουν τίς προσωπικές τους πεποιθήσεις, προκειμένου νά υἱοθετήσουν τίς πεποιθήσεις τῆς σέκτας[4].

Εἶναι πολύ σημαντικό νά ποῦμε ὅτι αὐτή ἡ ἴδια ἡ τεχνική τοῦ ἀνατολίτικου διαλογισμοῦ (Meditation), τήν ὁποία ἐφαρμόζουν -μέ διαφορετικά ἴσως ὀνόματα- ὅλες οἱ σέκτες πού ἐντάσσονται στή λεγομένη Νέα Ἐποχή τοῦ Ὑδροχόου, εἶναι μιά τεχνική ὕπνωσης καί αὐτοὔπνωσης. Ἡ τεχνική αὐτή εἶναι δανεισμένη ἀπό τόν Ἰνδουισμό καί τόν Βουδισμό.

Ἂς ἀκούσουμε πῶς περιγράφει, μέσα ἀπό τήν προσωπική του ἐμπειρία κάποιος πού μπῆκε στά βαθιά νερά τῶν σεκτῶν καί τοῦ ἀποκρυφισμοῦ, ἕνα **«μάθημα» διαλογισμοῦ**.

«Τό μάθημα γίνεται σέ μία μεγάλη αἴθουσα ἑνός ἄσραμ[5] στήν Ἰνδία. Δασκάλα εἶναι μιά γυναίκα σουάμι[6] πού εἶναι Εὐρωπαία καί γιά χρόνια μαθήτρια τοῦ γκουρού. Φοράει τά πορτοκαλιά ράσα.

Οἱ μαθητές εἶναι διάφοροι ἐπισκέπτες τοῦ ἄσραμ. Ἀπό μικρά παιδάκια μέχρι μεσήλικες. Ἡ γιόγκα-νίντρα διαφημίζεται ὡς ἡ γιόγκα τῆς χαλάρωσης καί ἀπευθύνεται σέ ἀνθρώπους πού ζοῦν μέσα στή σύγχρονη κοινωνία.

Μᾶς βάζει νά ξαπλώσουμε ἀνάσκελα στό πάτωμα, χωρίς νά ἀκουμπάει ὁ ἕνας τόν ἄλλο, νά βολευτοῦμε ὅσο καλύτερα μποροῦμε.

Κλεῖστε τά μάτια καί ἡσυχάστε... χαλαρῶστε.

Οἱ ὁδηγίες ἔρχονται ἀργά, γιά νά ἔχουμε χρόνο νά τίς ἐκτελοῦμε. Ἀπόλυτη σιωπή ἐπικρατεῖ στήν αἴθουσα καί ἀκούγεται μόνο ἡ φωνή τῆς σουάμι.

Νοιῶστε τό σῶμα σας νά γίνεται βαρύ... πολύ βαρύ... εἶναι ἀδύνατο νά τό μετακινήσετε... νοιῶστε τά σημεῖα ἐπαφῆς μέ τό δάπεδο...(παύση γιά λίγα λεπτά)*... Τώρα νοιῶστε τό σῶμα σας πολύ ἐλαφρύ..., νά αἰωρεῖται πάνω ἀπό τό πάτωμα... εἶστε ἕτοιμοι νά πετάξετε... Τώρα ξεχάστε τό σῶμα σας καί δεῖτε μέσα στό νοῦ σας ἕνα ὄμορφο ἡλιοβασίλεμα...Τώρα ἕνα κίτρινο λουλούδι...ἕναν ὄμορφο καταρράκτη...ἕνα λαμπερό ἥλιο.*

Οἱ ὄμορφες εἰκόνες διαδέχονται ἡ μία τήν ἄλλη. Τίς βλέπω ὅλες πολύ παραστατικά... Εἶναι σάν νά παρακολουθεῖς ἕνα ντοκιμαντέρ μέσα στόν νοῦ σου. Ἡ φωνή τῆς δασκάλας εἶναι ἤρεμη καί σταθερή, μέ κανονικό ρυθμό. Ἡ ὅλη διαδικασία πρέπει νά κράτησε γύρω στή μία ὥρα.

Τώρα ἀποκτῆστε ξανά ἐπίγνωση τοῦ σώματός σας... κινῆστε ἀργά-ἀργά τά μέλη σας [λέγει ἡ δασκάλα τοῦ διαλογισμοῦ].

Πράγματι νοιώθω τό σῶμα μου βαρύ, δέν μπορῶ νά κινηθῶ γρήγορα.

Ἀνοῖξτε τά μάτια σας σιγά-σιγά καί ἀποκτῆστε αἴσθηση τοῦ δωματίου.

Σηκώνομαι σιγά-σιγά. Εἶναι σάν νά σηκώνομαι ἀπό βαθύ ὕπνο. Κοιτάζω γύρω μου. Οἱ περισσότεροι ἀπό μᾶς μοιάζουν σάν νά ἔχουν μόλις ξυπνήσει... Μερικοί ὅμως εἶναι ἀκόμα ξαπλωμένοι στό πάτωμα. Τούς πῆρε ὁ ὕπνος! Αὐτοί κοιμοῦνται

κανονικά!».

Ξυπνῆστε τους, λέει χαμογελώντας ἡ δασκάλα... Τούς ξυπνᾶμε σιγά-σιγά καί ὅλο ἀπορία ἀντικρίζουν τά εἰρωνικά χαμόγελα τῶν ὑπόλοιπων».

Καί σχολιάζει ὁ πρώην ὀπαδός: «Αὐτό εἶναι ἕνα μάθημα τῆς Γιόγκα-Νίντρα, ὅπως βάφτισαν αὐτή τή διαδικασία.

Τί ἔγινε τώρα;... Ἄς σκεφτοῦμε. Κατ' ἀρχάς ὑπῆρχε ἡ σουάμι πού ἔδινε ἐντολές καί ἐμεῖς τίς ἐκτελούσαμε. Ἴσως ἔτσι "μαθαίνουμε" ἐκτός τῶν ἄλλων νά ὑπακοῦμε καί στούς σουάμι... Μετά ὅλα αὐτά διαδραματίσθηκαν μέσα στό νοῦ μας. Νοιώσαμε καί αἰσθανθήκαμε ὅπως ἤθελε ἡ σουάμι... νά τό ποῦμε ὑποβολή;... Παραδώσαμε τόν ἔλεγχο τοῦ νοῦ μας στά χέρια της καί μᾶς πήγαινε ὅπου ἤθελε. Εἶχε πλήρη ἔλεγχο τοῦ νοῦ μας γιά κάποιο χρονικό διάστημα... Αὐτό βέβαια ἔγινε μέ τή θέλησή μας. Δεχθήκαμε νά ὑποστείλουμε, νά παραμερίσουμε, νά ἐξαφανίσουμε τήν προσωπική μας θέληση καί νά δεχθοῦμε νά μᾶς ὁδηγεῖ ἡ δική της θέληση.

Ἀποκτοῦν πάνω μας τόση ἐξουσία, ὅση τούς παραχωροῦμε.

Φαντάζεστε νά ἐξασκοῦμε αὐτή τή μέθοδο καθημερινά;... Πόσο πιό ἔντονα θά γίνουν τά παραπάνω φαινόμενα;... Μήπως στό τέλος θά ἐπιθυμοῦμε νά μᾶς ὁδηγεῖ κάποιος σουάμι σ' ὅλες τίς δραστηριότητες τῆς ζωῆς μας;... Μήπως αὐτό ἐκτός ἀπό μία μέθοδος χαλάρωσης εἶναι καί μία τεχνική ὑποταγῆς;...»[7].

Μέ τήν ἄποψη ὅτι στή διάρκεια τοῦ διαλογισμοῦ, κυρίως μέ τή μορφή τῆς λεγομένης βυθίσεως, λαμβάνουν χώρα ὑπνωτικές διαδικασίες καί αὐτοϋπνωση συμφωνοῦν οἱ περισσότεροι σοβαροί ἐρευνητές. Ἀναφέρουμε ἐνδεικτικῶς τόν Klaus Thomas διδάκτορα Ἰατρικῆς καί Φιλοσοφίας καί Διευθυντή τοῦ Ἰνστιτούτου Schultz στό Βερολίνο γιά Ψυχοθεραπεία, Ἰατρική Ὕπνωση καί Αὐτογενῆ Ἐξάσκηση (Autogenes Training), ὁ ὁποῖος προσθέτει ὅτι στή διάρκεια τοῦ διαλογισμοῦ μπορεῖ ὁ διαλογιζόμενος νά ὁδηγηθεῖ σέ ψευδαισθήσεις. Σ' αὐτό συντελεῖ ἡ ἐπανάληψη τῶν Mantras (διαλογιστικῶν λέξεων ἤ φράσεων), τά ὁποῖα θεωροῦνται κενά νοήματος, ἐνῶ στήν πραγματικότητα συνήθως εἶναι ὀνόματα θεοτήτων τοῦ ἰνδουιστικοῦ ἤ βουδιστικοῦ πανθέου[8].

Σύμφωνα μέ τόν Διονύσιο Φαρασιώτη, συγγραφέα τοῦ βιβλίου «Οἱ γκουρού, ὁ νέος καί ὁ Γέροντας Παΐσιος», τό ὁποῖο ἤδη ἀναφέραμε καί ἀπό τό ὁποῖο προέρχεται ἡ περιγραφή τῆς ἀσκήσεως διαλογισμοῦ, τήν ὁποία παραθέσαμε, ὁ διαλογισμός ὡς τεχνική ὕπνωσης καί αὐτοϋπνωσης ἐνισχύει τήν ὑποταγή καί τήν παθητικότητα, ἄρα μπορεῖ νά χρησιμοποιηθεῖ γιά διανοητική χειραγώγηση. Ἐνόσω ἐκτελεῖ ὁ διαλογιζόμενος τίς ὁδηγίες τοῦ ἐπικεφαλῆς τῆς ἀσκήσεως διαλογισμοῦ, δέν ἔχει χρόνο νά σκεφθεῖ. «Ἄν θελήσεις νά σκεφθεῖς, πρέπει νά διακόψεις τήν ἄσκηση»

συμπληρώνει ὁ Φαρασιώτης[9].

Φυσικά οἱ ἀνωτέρω τεχνικές διανοητικοῦ χειρισμοῦ θά τεθοῦν σέ ἐφαρμογή ἀφοῦ ἐπιλεγοῦν κατάλληλα οἱ καλύτεροι στόχοι. Πολλές σέκτες χρησιμοποιοῦν λεπτομερῆ ἐγχειρίδια γιά νά ἐντοπίσουν τούς ἀνθρώπινους στόχους, πού εἶναι πιό πρόσφοροι γιά ἐπηρεασμό. Ὑπάρχουν τέτοια ἐγχειρίδια, τά ὁποῖα ἀπευθύνονται κυρίως σέ εἰδικούς στίς πωλήσεις καί στίς προσλήψεις προσωπικοῦ. Συνήθως οἱ προσφορότεροι πρός ἐπηρεασμό στόχοι εἶναι νέοι, εὐκολόπιστοι, ἀφελεῖς καί πρόσωπα μέ μειωμένη κρίση, πού προέρχονται ἀπό ὑπερπροστατευτικό περιβάλλον ἤ ἄνθρωποι πού μπορεῖ νά εἶναι ἐξαιρετικά εὐάλωτοι λόγω κάποιας πρόσφατης συναισθηματικῆς ἀπογοήτευσης, οἰκονομικῆς δυσκολίας ἤ προβλήματος ὑγείας.

Ὁ διανοητικός χειρισμός διευκολύνεται τά μέγιστα καθώς ἐντάσσεται στό εὐρύτερο πλαίσιο τῶν πεποιθήσεων καί πρακτικῶν τῶν σεκτῶν.

Ἡ βασική παραδοχή κάθε σέκτας, ὅτι ὁ ἀρχηγός της εἶναι ἕνας θεϊκός Δάσκαλος, ἕνας ἐνσαρκωμένος θεός, ὁ Μεσσίας τῆς Νέας Ἐποχῆς τοῦ Ὑδροχόου -καί ἄλλα παρόμοια κατά περίπτωση- ἀποτελεῖ ἄριστο προαπαιτούμενο γιά τόν ἔλεγχο τοῦ νοῦ τοῦ ὀπαδοῦ. Ἀφοῦ εἶναι θεϊκός Δάσκαλος ἔχει ἀπόλυτη αὐθεντία καί συνεπῶς οἱ ὀπαδοί-μαθητές πρέπει νά κάνουν σ' αὐτόν ἀπόλυτη καί ἄνευ προϋποθέσεων ὑπακοή. Αὐτό τούς ὁδηγεῖ σταδιακά σέ ὁλοκληρωτική ἐξάρτηση.

Ἡ σχέση ἐδῶ εἶναι ἀμφίδρομη: Ἀφ' ἑνός ἡ διανοητική χειραγώγηση διευκολύνεται ἀπό τήν πεποίθηση, πού καλλιεργεῖται μέσα στή σέκτα, ὅτι ὁ ἀρχηγός εἶναι θεϊκός Δάσκαλος καί αὐτά πού λέγει καί πράττει δέν ἐπιδέχονται ἀμφισβήτηση καί ἄφ' ἑτέρου μέσω τῆς διανοητικῆς χειραγώγησης ἐδραιώνεται ἡ πεποίθηση στό ἀλάθητό τοῦ ἀρχηγοῦ.

Οἱ περισσότερες σέκτες, ὡς γνωστόν, προβάλλουν μία ἄκρως ἁπλοποιημένη ἑρμηνεία τοῦ κόσμου, ἐνῶ συγχρόνως δαιμονοποιοῦν ὁτιδήποτε εὑρίσκεται ἔξω ἀπό αὐτές, πολύ περισσότερο φυσικά ὁτιδήποτε καί ὁποιονδήποτε ἀσκεῖ σ' αὐτές κριτική.

Ἀπομονώνουν τούς νεοπροσύλητους ἀπό τούς συγγενεῖς καί φίλους καί συνήθως ἐνσταλάζουν μίσος γιά τούς γονεῖς καί ἰδιαίτερα τή μητέρα.

Οἱ σέκτες κολακεύουν τόν ἐγωισμό τοῦ νεοπροσύλητου. Ἐσύ, τοῦ λένε, θά σώσεις τήν κοινωνία καί τόν πλανήτη ὁλόκληρο. Συγχρόνως τοῦ δημιουργοῦν ἐνοχές τῆς ἐξῆς μορφῆς: Ἐάν δέν πετυχαίνει τούς στόχους, πού θέτει τό πρόγραμμα, φταίει αὐτός, ἐπειδή δέν ἐφαρμόζει σωστά τήν τεχνική. Ἡ ὀργάνωση δέν φταίει ποτέ.

Συγχρόνως ἀσκοῦν στούς ὀπαδούς πνευματική τρομοκρατία ἐπισείοντας ὑπαρκτούς ἤ ἀνύπαρχτους κινδύνους. Παραδείγματος χάριν οἱ χιλιαστές, οἱ γνωστοί λεγόμενοι

«Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβά», τρομοκρατοῦν μέ τόν ἐπικείμενο Ἀρμαγεδδώνα, ἀπό τόν ὁποῖο θά ἐπιζήσουν -ὅπως λένε- μόνον οἱ «Μάρτυρες τοῦ 'Ἰεχωβά»!

Ἕνα μεγάλο κεφάλαιο, πού ὅμως ξεφεύγει ἀπό τό πλαίσιο τοῦ θέματός μας, εἶναι ἡ γενικευμένη διανοητική χειραγώγηση, ἡ ὁποία ἀσκεῖται στίς σύγχρονες κοινωνίες μέσω κυρίως τῶν Μ.Μ.Ε. Αὐτό τό κεφάλαιο δέν θά τό ἀνοίξουμε. Πρέπει ὅμως τουλάχιστον νά ποῦμε στό σημεῖο αὐτό ὅτι ἀπό ὅλους τούς διανοητικούς χειρισμούς, πού ὑφίσταται ὁ ἄνθρωπος σήμερα (τηλεόραση, διαφήμιση, πωλήσεις, πολιτική), ὁ πλέον ἐπικίνδυνος εἶναι αὐτός τῶν σεκτῶν, διότι -λόγω τοῦ ὁλοκληρωτικοῦ χαρακτήρα τους- οἱ σέχτες δέν ἔχουν ἕνα ἐπιμέρους στόχο (π.χ. νά μᾶς κάνουν νά ἀγοράσουμε κάτι), ἀλλ' ἔχουν ὡς στόχο νά ἐλέγξουν καί νά ἐκμεταλλευθοῦν ὁλόκληρο τόν ἄνθρωπο καί μάλιστα χτυποῦν τό κέντρο τῆς προσωπικότητάς του: ὅ,τι ἔχει πιό ἱερό καί πολύτιμο. Ὁπότε στό βάθος τό πρόβλημα, ἐκτός ἀπό κοινωνικό καί νομικό, εἶναι κατ' ἐξοχή πνευματικό.

Ἀντιμετώπιση

Ἐρχόμαστε τώρα στό θέμα τῆς ἀντιμετωπίσεως τοῦ προβλήματος.

Θά πρέπει νά ποῦμε ἐξ ἀρχῆς ὅτι ἡ ἀντιμετώπιση εἶναι κυρίως προληπτική καί σ' αὐτό τό σημεῖο προβάλλει μπροστά μας ἡ δουλειά πού ἔχουμε νά κάνουμε. Καί ἡ Ἐκκλησία μέ τήν κατήχηση καί οἱ Πρωτοβουλίες Γονέων, ἀλλά καί ἡ Πολιτεία, στό βαθμό πού τό πρόβλημα εἶναι καί κοινωνικό καί νομικό.

Ὁ προτεινόμενος καί ἐφαρμοζόμενος, ἤδη ἀπό τή δεκαετία τοῦ '80, κυρίως στίς Ἡνωμένες Πολιτεῖες μέ τόν Ted Patrick «ἀποπρογραμματισμός», δέν μπορεῖ νά νομιμοποιηθεῖ ἀπό καμία ἄποψη, καθώς ἀντιγράφει -ἀντίστροφα ὅμως- ὅλες τίς τεχνικές τῆς χειραγωγήσεως πού ἐφαρμόζουν οἱ σέκτες.

Αὐτό γίνεται μετά τήν βίαιη ἀπαγωγή τοῦ ὀπαδού καί τήν φυσική ἀπομάκρυνσή του ἀπό τή σέκτα. Ὁ ἀποπρογραμματισμός στοχεύει -καί σ' ἕνα βαθμό τό ἐπιτυγχάνει- νά κάνει πλύση ἐγκεφάλου στόν ὀπαδό μιᾶς σέκτας γιά νά ἀποτοξινωθεῖ ἀπ' αὐτή καί νά ἐνσταλαχθοῦν στό μυαλό του ἄλλες πεποιθήσεις ἀπ' αὐτές πού εἶχε στή σέκτα. Δηλαδή πλύση ἐγκεφάλου γιά νά φύγει ἡ προηγούμενη πλύση ἐγκεφάλου!

Τό σίγουρο εἶναι ὅτι πολλά ἀπό τά θύματα τῶν σεκτῶν, πού ἔχουν ὑποστεῖ πλύση ἐγκεφάλου, χρειάζονται ἐξειδικευμένη ψυχιατρική καί ψυχολογική βοήθεια. Αὐτό ὅμως εἶναι ἕνα θέμα πού θέλει πολύ συζήτηση.

Τό βέβαιο ἐπίσης εἶναι ὅτι γιά τήν θεραπεία ἀπαιτεῖται ἡ ἀπομάκρυνση ἀπό τήν ζημιογόνο πηγή, δηλαδή τήν σέκτα, καί τίς ἐπικίνδυνες ἐπιδράσεις της.

Αὐτό πού κυρίως προσπαθοῦμε νά κάνουμε, γιά νά βοηθήσουμε ἕναν ἄνθρωπο ἐγκλωβισμένο σέ μία σέκτα νά βγεῖ ἀπό αὐτήν, εἶναι νά βάλει ξανά σέ κίνηση τήν προσωπική του σκέψη καί κρίση, τά ὁποῖα ἡ σέκτα, μέσω τῆς διανοητικῆς χειραγώγησης, τοῦ τά ἔχει βάλει «στό ψυγεῖο». Ὅταν ὁ ὀπαδός-θύμα ἀρχίσει νά προβληματίζεται καί νά ἀμφιβάλει γιά διδασκαλίες καί πρακτικές τῆς ὀργανώσεως καί γιά τήν αὐθεντία τοῦ ἀρχηγοῦ, σημαίνει ὅτι πᾶμε καλά.

Ἐπίλογος

Συνοψίζοντας, παρατηροῦμε ὅτι ὁ διανοητικός χειρισμός ἤ χειραγώγηση ἤ πλύση ἐγκεφάλου εἶναι τό κλειδί γιά νά κατανοήσουμε τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο οἱ σέκτες μεταβάλλουν ἐλεύθερους ἀνθρώπους σέ ἐξαρτημένους ὑπηρέτες. Γι' αὐτόν τόν λόγο καί ἡ χρήση ἤ ὄχι τῆς διανοητικῆς χειραγώγησης εἶναι ἕνα ἀπό τά κριτήρια πού, ἐάν πληροῦνται, μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι ἔχουμε νά κάνουμε μέ μία σέκτα. Σέκτα καί διανοητική χειραγώγηση πᾶνε μαζί.

Ἡ διανοητική χειραγώγηση καί ἡ συνακόλουθη ὑποταγή στή σέκτα διενεργοῦνται κυρίως μέσω ὑπνωτιστικῶν τεχνικῶν, ἡ πιό βασική ἀπό τίς ὁποῖες εἶναι ὁ λεγόμενος διαλογισμός (Meditation).

Στήν ἐποχή μας πού οἱ σέκτες, ἐπωφελούμενες ἀπό σχετικές ἔρευνες ψυχολόγων καί ψυχιάτρων, ἔχουν ἀναγάγει τή διανοητική χειραγώγηση σέ ἐπιστήμη, ὁ τρόπος νά βοηθήσουμε ἀνθρώπους νά μήν πέσουν στίς παγίδες τους εἶναι μία συνδυασμένη δράση καί λήψη μέτρων τόσο σέ ἐπίπεδο κοινωνικό ὅσο καί νομικό.

Κυρίως ὅμως γιά μᾶς τούς Ὀρθοδόξους εἶναι πρῶτα ἀπ' ὅλα νά βοηθήσουμε τόν ἄνθρωπο νά καταλάβει ὅτι ὅλα τά προβλήματά του συνοψίζονται στό πρόβλημα τοῦ νοήματος ζωῆς καί αὐτό τό τελευταῖο **λύνεται μόνον διά τοῦ Θεανθρώπου Χριστοῦ**.

---

2 Βλ. Commandant J. P. Morin, «Sectarus. La violeur de consience».
3 Βλ. Commandant J. P. Morin, Sectarus..., ἔνθ' ἀνωτ.
4 Βλ. Commandant J. P. Morin, Sectarus..., ἔνθ' ἀνωτ., καί Marvin F. Galper, «Extremistische religiose Kulte und verandertes Bewusstsein», στό συλλογικό ἔργο Destruktive Kulte, σσ. 108-115.
5 Ἰνδουιστικού κοινόβιου.
6 Ἰνδουιστής μοναχός.
7 Βλ. Διονυσίου Φαρασιώτη, Οἱ γκουρού, ὁ νέος καί ὁ Γέροντας Παΐσιος,

Θεσσαλονίκη 2000, σσ. 473-474.
8 Βλ. Klaus Thomas, Dr. med. καί Dr. phil., «Personlichkeitsveranderungen junger Menschen in destruktiven Kulten. Von der uberwertigen Idee bis zur hupnotischen Gehurnkontrolle», στό συλλ. ἔργο Destruktive Kulte, ἔνθ' ἀνωτ., σσ. 116-125.
9 Φαρασιώτης, Οἱ γκουρού..., ἔνθ' ἀνωτ., σ. 459.

(Περιοδικό «Διάλογος», Ιανουάριος - Μάρτιος 2017, τεύχος 87. Για να γίνετε συνδρομητές στο Περιοδικό "ΔΙΑΛΟΓΟΣ" παρακαλούμε καλέστε στο 2106396665)

(Πηγή ηλ. κειμένου: impantokratoros.gr*)*